

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA IJRO ETUVCHI HOKIMIYAT FUNKSIYALARINING TRANSFORMATSIYASI

Mamanazarov Solijon Sherzodbek o'g'li

TDYU 70420106 – Davlat boshqaruvi huquqi mutaxassisligi magistranti

Axmedshayeva Mavluda Axatovna

Ilmiy rahbar: TDYU yu.f.d., professor (professorlar kengashi raisi)

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamlashtirish jarayonining ijro etuvchi hokimiyat funksiyalariga ta'siri nazariy va amaliy jihatdan tahlil etilgan. Elektron hukumat, sun'iy intellekt va ma'lumotlar boshqaruvi kabi zamonaviy texnologiyalar davlat boshqaruvining an'anaviy funksiyalarini qanday o'zgartirayotgani ko'rib chiqilgan. Transformatsiya jarayonining huquqiy, institutsional va amaliy jihatlari O'zbekiston hamda xalqaro tajriba misolida ochib berilgan.*

Kalit so'zlar: *raqamlashtirish, elektron hukumat, transformatsiya, ijro etuvchi hokimiyat, sun'iy intellekt, ma'lumotlar boshqaruvi, davlat xizmatlari.*

Аннотация: *В данной статье теоретически и практически проанализировано влияние процесса цифровизации на функции исполнительной власти. Рассмотрено, каким образом современные технологии, такие как электронное правительство, искусственный интеллект и управление данными, трансформируют традиционные функции государственного управления. Правовые, институциональные и практические аспекты процесса трансформации раскрыты на примере Республики Узбекистан и международного опыта.*

Ключевые слова: *цифровизация, электронное правительство, трансформация, исполнительная власть, искусственный интеллект, управление данными, государственные услуги.*

Annotation: *This article provides a theoretical and practical analysis of the impact of digitalization on the functions of the executive branch. It examines how modern technologies—such as e-government, artificial intelligence, and data governance—are transforming the traditional functions of public administration. The legal, institutional, and practical aspects of this transformation are explored through the example of the Republic of Uzbekistan and international experience.*

Keywords: *digitalization, e-government, transformation, executive power, artificial intelligence, data governance, public services.*

KIRISH

XXI asrda raqamlashtirish jarayoni davlat boshqaruvining barcha sohalarini qamrab olmoqda. Ijro etuvchi hokimiyat organlari an'anaviy qog'oz asosidagi ish yuritishdan raqamli platformalarga o'tib, o'z funksiyalarini tubdan yangicha tarzda amalga oshirmoqda. Bu holat nafaqat boshqaruv samaradorligini oshirish imkonini

bermoqda, balki ijro etuvchi hokimiyatning mohiyati, vakolatlari va javobgarligi to'g'risidagi an'anaviy huquqiy tushunchalarni ham qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda.

Transformatsiya deganda faqat texnologik yangilanish emas, balki davlat organlari funksiyalarining mazmuni, bajarish tartibi va fuqarolar bilan o'zaro munosabat shakllarining tub o'zgarishi tushuniladi. Sun'iy intellekt asosidagi qaror qabul qilish tizimlari, avtomatlashtirilgan ma'muriy jarayonlar va ochiq ma'lumotlar platformalari ijro etuvchi hokimiyatning klassik nazariy modellarini sinovdan o'tkazmoqda.

Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, raqamlashtirish sharoitida ijro etuvchi hokimiyat funksiyalarining transformatsiyasi kompleks ilmiy o'rganishni talab etadi, chunki bu masala huquqshunoslik, davlat boshqaruvi va axborot texnologiyalari fanlarining kesishmasida joylashgan.

MATERIALLAR VA METODLAR. Tadqiqotda qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, kontent-tahlil va ssenariy modellashtirish metodlari qo'llanildi. Empirik manba sifatida O'zbekiston Respublikasining e-hukumat portali (my.gov.uz), EGIZ platformasi, Prezidentlik farmonlari va milliy dasturlari, shuningdek Estoniya, Singapur va Janubiy Koreya davlatlarining raqamlashtirilgan boshqaruv modellari o'rganildi. Xalqaro tashkilotlarning — BMT, OECD, Jahon banki — e-hukumat rivojlanishi bo'yicha yillik hisobotlari tahlil qilindi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA.

2.1. Transformatsiyaning asosiy yo'nalishlari. Raqamlashtirish ijro etuvchi hokimiyat funksiyalarini uchta asosiy yo'nalishda o'zgartirmoqda:

Birinchi yo'nalish — funksiyalarning avtomatlashuvi. An'anaviy ravishda mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshirilgan ko'plab ma'muriy funksiyalar (litsenziyalar berish, soliqlarni hisoblash, ariza qabul qilish) endi avtomatlashtirilgan tizimlar tomonidan bajarilmoqda. Bu qaror qabul qilishda inson omilini kamaytirish orqali korruptsiyani qisqartiradi, lekin ayni paytda algoritmik xatolar va diskriminatsiya xavfini keltirib chiqaradi.

Ikkinchi yo'nalish — funksiyalarning integratsiyasi. Turli ijro organlari o'rtasidagi ma'lumot almashinuvi platformalari (O'zbekistonda EGIZ — Elektron Hukumat Integratsion Zanjiri) hokimiyat organlarining bir-biridan ajratilgan faoliyatini yagona raqamli ekosistemaga birlashtirmoqda. Buning natijasida fuqaro uchun "yagona darcha" prinsipi amalda joriy etilmoqda.

Uchinchi yo'nalish — funksiyalarning shaffoflanishi. Ochiq ma'lumotlar portallari, onlayn monitoring tizimlari va raqamli hisobdorlik mexanizmlari ijro etuvchi hokimiyat faoliyatini fuqarolar va qonun chiqaruvchi organlari uchun ko'proq nazorat qilinadigan qilmoqda.

2.2. Huquqiy muammolar va qonunchilik bo'shliqlari. Raqamlashtirish jarayoni bir qator dolzarb huquqiy muammolarni yuzaga chiqarmoqda. Birinchi muammo — algoritmik qarorlarning huquqiy maqomi. Hozirgi qonunchilik an'anaviy ravishda ma'muriy qarorni inson tomonidan qabul qilingan hujjat sifatida belgilaydi.

Avtomatlashtirilgan tizimlar tomonidan chiqarilgan qarorning ma'muriy xarakter kasb etishi va ulardan sudda shikoyat qilish tartibini huquqiy jihatdan tartibga solish zarurati mavjud.

Ikkinchi muammo — shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish. Raqamli davlat xizmatlari fuqarolar to'g'risida katta hajmda ma'lumot to'playdi. O'zbekistonda 2022 yilda qabul qilingan Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risidagi yangi qonun bu bo'shliqni qisman to'ldirdi, biroq davlat organlari tomonidan ma'lumotlardan foydalanish chegaralari hamon aniq belgilanmagan.

Uchinchi muamlo — raqamli tengsizlik. Davlat xizmatlarining to'liq raqamlashtirilishi raqamli savodsizlik yoki internet imkoniyatlari cheklangan aholini davlat xizmatlaridan chetlashtirish xavfini tug'diradi.

2.3. Xalqaro tajriba: Estoniya va Singapur modellari. Estoniya "raqamli respublika" modelida davlat xizmatlarining 99% raqamli tarzda ko'rsatiladi. X-Road ma'lumotlar almashinuv platformasi barcha davlat va xususiy sektorni o'zaro bog'laydi. Har bir fuqaroning shaxsiy ma'lumotlari qaysi organ tomonidan qachon ko'rilganini bilish huquqi qonuniy kafolatlanadi — bu shaffoflikning yuqori standartidir.

Singapur modeli "Smart Nation" strategiyasi asosida sun'iy intellektdan davlat boshqaruvida keng foydalanadi. Biroq bu mamlakatning avtoritar boshqaruv tizimi raqamlashtirish orqali nazorat mexanizmlarini kuchaytirishga ham imkon bergan — bu masala demokratik davlatlar uchun muhim ogohlantirishdir.

O'zbekiston uchun eng maqbul yo'l — Estoniya tajribasini O'rta Osiyo sharoitiga moslashtirib qo'llash: fuqarolarning raqamli savodxonligini oshirish bilan parallel ravishda xizmatlarni raqamlashtirish.

XULOSA. Raqamlashtirish ijro etuvchi hokimiyat funksiyalarini miqdor jihatdan emas, balki sifat jihatdan o'zgartirmoqda. Bu transformatsiya samaradorlikni oshirish, shaffoflikni ta'minlash va korrupsiyani kamaytirish imkonini beradi. Biroq algoritmik qarorlarning huquqiy maqomi, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi va raqamli tengsizlik masalalarini huquqiy jihatdan hal etmasdan turib to'liq natijaga erishish qiyin.

O'zbekiston Respublikasida ijro etuvchi hokimiyat funksiyalarining raqamli transformatsiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun: raqamli ma'muriy jarayonlarni tartibga soluvchi maxsus normativ-huquqiy baza yaratish; algoritmik qarorlar ustidan mustaqil sud nazoratini ta'minlash; fuqarolarning raqamli xizmatlardan foydalanish tengligini kafolatlash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. PF-4947. 2020.

2. O'zbekiston Respublikasining Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risidagi Qonuni. O'RQ-764. 2022.

3. EGIZ — Elektron Hukumat Integratsion Zanjiri platformasi texnik spetsifikatsiyasi. — Toshkent: AQSHT, 2021.
4. United Nations E-Government Survey 2024. — New York: UN DESA, 2024.
5. Mayer-Schönberger V., Cukier K. Big Data: A Revolution That Will Transform How We Live. — New York: Houghton Mifflin, 2019.
6. Dencik L. et al. Exploring Data Justice. — London: Big Data & Society, 2019.
7. Estonia e-Government Case Study. — Tallinn: e-Estonia Briefing Centre, 2023.
8. Singapore Smart Nation Initiative: Annual Report 2023. — Singapore: GovTech, 2023.
9. Yusupov A. Elektron hukumat va axborot xavfsizligi. — Toshkent: ToshDTU, 2022.
10. OECD. Digital Government Review of Uzbekistan. — Paris: OECD Publishing, 2023.